

Anders Sørensen Vedels ligprædiken over Ingeborg Christoffersdatter Gyldenstjerne

Taler

Anders Sørensen Vedel
Historiker og præst ved
Københavns Slot

Dato

13. oktober 1591

Sted

Ribe Domkirke

Omstændigheder

Dette er et uddrag af prædikenen.
Kilde: Danmarkshistorien.dk

1 **Det Første Stycke**

ENdog at denne salige oc Velbyrdige

Frue / Frue Ingeborg Gyldenstiern

5

behøffuer nu / for sin Person / icke

ret besynderligen vor Loff oc Berømmelse /

10 saa ville wi alligeuel Vngdomen til Beste /

oc andre til it gaat Eksempel / faaregiffue

noget: Først om hendis Byrd / Slect oc

15

Herkomst: saa om hendis gudelig Omgengelse:

Oc siden om hendis Christelig Affgang /

20 der hun er skildtis fra denne Verden /

oc hensoffuet vdi HErren.

HVad som hendis Byrd oc Affkom [I. Salig Frue Ingeborg Gyldenstierns Byrd
oc herkomst]

25

er anrørendis / er salig oc Velbyrdig Frue

30 Ingeborg Gyldenstiern fød paa sin

Fæderne Gaard / Iffuersnes i Fyn / den 1.

Dag May / Aar effter Jesu Christi Guds

35

Søns Byrd 1546.

HEndis Fader vaar Erlig oc Velbyrdig

40 Mand / salig Christoffer Gyldenstiern

aff Iffuersnes: Oc hendis Moder vaar

Erlig oc Velbyrdig Fru Anna Parssberg /

45

som nu begge vdi vor tid ere / lige som de

leffuede Christeligen oc vel / oc saa faare

50 vdi HERren.

HEndis Farfader vaar Erlig oc Velbyrdig

Mand Her Hinrick Gyldenstiern

55

Ridder / til Iffuersnes / fordom Kongl.

Maits Leensmand paa Tørning oc Bygholm.

60 HEndis Farmoder vaar Erlig oc Velbyrdig

Frue Karine Bilde / Her Bendt

Bildes Daatter aff Eggede

HEndis Farfaders Fader vaar Erlig

oc Velbyrdig Mand oc Ridder / Her Knud

70

Hinrickssøn Gyldenstiern til Restrup / som

vaar ocsaa en tidlang Kongl. Maits Leensmand

75

paa Bygholm Slot.

HEndis Farfaders Moder vaar Erlig

oc Velbyrdig Frue Hilleborg Skenckel /

80

Her Bernt Skenckels Daatter aff Iffuersnes.

HEndis Farmoders Fader vaar Erlig

85

oc Velbyrdig Her Bendt Bilde Ridder

aff Eggede i Seeland.

HEndis Farmoders Moder vaar Erlig

90

oc Velbyrdig Frue Ermgaard Fridle /

Her Eggert Fridles Ridders Daatter.

95

MEn huad som hendis Møderne

Slect er anrørendis / da vaar hendis

Morfader Erlig oc Velbyrdig Mand /

100

Her Jønne Parssberg Ridder / til Harested.

HEndis Mormoder vaar Erlig oc

105

Velbyrdig Frue Ingeborg Podbusk / Her

Predbiørn Podbuskis Daatter til

110 Vossborg.

Oc er salig Frue Ingeborg Gyldenstiern

opneffnd effter hende.

115

HEndis Morfaders Fader vaar Erlig

oc Velbyrdig Mand oc Ridder / Her

120 Verner Parssberg til Harrested: Oc hand

haffde til Ecte en Bannere / som vaar salig

Frue Ingeborgs Morfaders Moder.

125

HEndis Mormoders Fader vaar Erlig

oc Velbyrdig Mand oc Ridder / Her

130 Predbiørn Podbusk til Vossborg / her i

Jutland.

HEndis Mormoders Moder vaar

135

Erlig oc Velbyrdig Frue Viuicke / Her

Erick Ottessøns Ridders Daatter aff

140 Biørnholm.

Aff saadane drabelig Slect / baade paa

145 Fæderne saa vel som paa Møderne / haffuer
salig Frue Ingeborg Gyldenstiern sin
Herkomst: Som ere met de beste oc fornemiste
150 aff Danske Adel her vdi Danmarckis
Rige. Huilcke met deris mangfoldig
155 Affkom oc Blodsforuandte haffue ladet
sig bruge inden oc vden Lands / saa vel i
Feide som Freds tid / for deris Fæderne
160 Land / met stor Loff oc berømmelig Efftersaffn.
Huor om wi kunde vel ocsaa videre
165 tale / der som wi icke nøddis til / at lade
det fare paa denne tid / for Lelighedens
Kaarthed.
170 DEtte som nu saaledis er faaregiffuen
oc opregnet / findes nu videre antegnet vdi
175 vaar Danske Adels Slecte Bøger / som i
sin tid kunde vel komme til Liufet / oc metdeelis
den gemene Mand.
180 OC paa det at ingen skal forarge sig

paa saadane Slecte Register / som nu her
185
oc ellers almindeligen vdi saadane merckelige
Velbyrdige Personers Begraffuelse
190
opregnes / som vel findes / at mange plumpe
Folck aff Wforstand støde sig her paa: da
er her til victige Orsag / som wi oc nogen
195
tid forleden paa en anden sted haffue giffuet
tilkiende.
200
THi først sættis saadant vnge Adels
Personer til Efftersyn / at ligeruiss som de
høre tales om de Affgangene deris Dyd
205
oc Mandømmelige Gierninger / saa tencke
oc tracte de ocsaa effter huorledis de kunde
210
opnaa deris Forfædris Maal. Thi det er
icke nocksom at være fød aff en stor Byrd
oc ypperlig Herkomst / men hører ocsaa
215
der til / at mand selff skal beuise sin Ædelhed
vdi ædle oc prisselige Gierninger / ellers
220
maa de høre dette Ulyksis Verss met

rette:

225 *Nam quæ non fecimus ipsi*

Vix ea nostra voco. [et]c.¹

SAa sees ocsaa Guds Godheds [2. Guds Godheds oc Rætferdigheds Exempler.]

230

oc Rætferdigheds Exempler vdi saadane

Slecter: I det at hand aff sin Mildhed

235 ophøyer vndertiden ringe Personer / oc

siuende Led / etc. Oc der tuert imod vdi

sin rætferdige Vræde vdsletter oc til intet

240

giører store Slecter / for Syndsens

skyld.

245 FOr det tredje lader Gud ocsaa her vdi [3. Guds vise forsyn.]

betee sin guddommelige Forsyn mod Mennisken /

at hand saa vnderlige ved Suogerskaff

250

oc Maueskaff forbinder dennem /

at de kunde haffue indbyrdis Raad / Trøst

255 oc Bistand aff huer andre. Thi som mand

pleier almindeligen at sige: Da suige de

forne førend de baarne / naar det gielder i

Nød oc Trang for aluore.

265 SAa er det ocsaa hæderliget oc berømmeligt / [4. Loffligt at være fad aff noget
gaat.]

i alle erlige Menigheder / at være

270 fød aff en god Affkom. Thi mand holder
sig helst til saadane / fordi mand meener oc

formercker ocsaa i Sandhed offte / at en
275 huer arter sig gerne effter det hand er kommen
aff.

280 MEn den høyeste oc største Slect oc [5. Den høyeste Byrd at regne sig i
Broderskab mere Christo.]

Byrds Berømmelse er / at mand kand regne
sig i Broderskab met vor HÈrre Jesu
285 Christo / oc være Guds Børn oc Arffuinge

til det euige Liff. Huilcket staar alene der
290 vdi / at wi tro paa Christum / som Johannes

vidner Cap. 1. sigendis: Saa mange
som hannom anammede / dem gaff hand
295 mact at bliffue Guds Børn / de som tro

paa hans Naffn / etc.

300

DENNE er den Byrd oc rette Herre

Stamme / som aldrig forgaar. De andre

305 Slecter her i Verden de forgaa / den ene

effter den anden / som Salomon siger.

Salig er den / som kand met Sandhed regnes

310

for JESU CHristi Broder oc Guds

Barn: Oc det vaar den bedre / aldrig

315 at være fød paa Jorden / som det icke kand

giøre.

DEtte lade wi nu saa bliffue her ved

320

sagd / om denne salige Frues Byrd oc Herkomst:

Oc ville nu tale noget om hendis

325 Leffnets Historie / huorledis hun haffuer [II. Salig Frue Ingeborg Gyldenstierns
Leffnets Historie.]

skicket sig / først mod Gud / ocsaa mod sine

330 Forældre / oc dernæst sin kiere Hosbond oc

deilige Børn / oc gantske Huss Tiunde / oc

der til met mod huert erligt Menniske /

335

som hun haffde at omgaaes met vdi sin

Liffs tid.

340

MOd den alsommectigste Gud i Himmelen / [Salig Frue Ingeborg
Gyldenstierns Gudfryctighed.]

haffuer hun forholdet sig vdi sand

345

Guds Fryct oc hans hellige Naffns Paakaldelse.

Huor vdi hun er flitteligen aff

350

første Barndom opdragen oc tiluand aff

sine kiere Forældre / som baade met Christelig

Exempel oc aluorlig Formaning i denne

355

Maade troligen der til holt / baade hende

oc andre hendis Sydskinde / met stor flid.

360

HVn haffde Guds Ord saare kiert / oc

holt det for sin høyeste Skat oc Ligendefæ /

som oss det bør io alle at giøre / saa mange

365

som Saligheden oc det euige Liff adtraa.

Derfaare læste hun baade selff gerne Guds

370

Ord / oc hørde andre tale oc predicke der om.

Huor om den menige Mand vdi Ribe giffuer

hende it gaat Vidnisbyrd / besynderlig

375

som hun det oc selff loed betee met sin idelig

Kirckegang / at naar hun vaar hiemme
380 hoss oss paa Riberhuss / haffuer mand icke
tit saffnet hende fra Kircken oc Guds Tieniste.
385 Men hun met sin kiere Hosbond oc
vnge deilige Børn / haffuer ladet sig finde
betimelig tid vdi Kircken / oc icke hastet der
390 fra / førend de haffue tagen den siste Velsignelse
met sig / oc saa effter at Tienisten
395 haffuer været end / fuldes til lige fra Kircken
met huer andre.
MAnd haffuer oc seet dennem offte
400 gaa tilsammen til Guds Bord / oc met all
Hiertens Ydmyghed oc tllbørlig Reuerentz /
405 at anamme til sig vor HErris Jesu
Christi Legemes oc Blods Sacrament.
SAa haffuer hun ocsaa beuist sin
410 Guds Fryct oc Christelig Tro met Kierligheds
Gierninger / besynderligen met
415 Almysse mod hine arme / sorgfulde oc

siuge Mennsker. Om Vinteren mod

420 Jule Fest / saa vel som andre høytidelige

Dage / haffuer hun begeret at vide /

huilcke de fornemiste Hussarme haffue

425

værit / oc dennem haffuer hun siden betenckt

met Almysse / effter som huer deris

430 Nød oc Trang vaar til. Nu Juul nest

tilkommendis it Aar / der Erlig oc Velbyrdi

gvnge salig Christofer Friis / vaar

435

gaaet ned til Skolen / at høre Skolebørns

Øffuelser / vaar hun Orsage til / at hans

440 kiere Fader antuordede hannem ti enckende

Daler / som hand antuordede Skolemesteren /

at vddeelis til arme oc nøgen Skolebørn.

445

Thi denne salige vnge Juncker / der

hand haffde seet om Formiddagen mange

450 smaa Børn / som haffde icke meget til Klæder /

oc vaare ilde rystede / imod den skarpe oc

strenge Skolebørns Fiende / Frost oc Kuld /

gick der hannem til Hiertet / oc derfaare
fortalde sine Forældre deris Elendighed /
460 som denne salige vnge Juncker vaar ellers
vdi sin Natur fromhiertig oc yncksom / der
465 til met skarpsindig oc offuer maade Nemsom /
ydermere end Alder oc Aar tilsagde.
HVorfaare hans kiere Forældre haffue
470 ladet sig saadane hans tale vel befalde
oc betenckt visse fattige Skolebørn / som nu
475 sagd er. Oc er dette icke aleniste Forældrene /
men ocsaa denne vnge salige Juncker en
lofflig Efftersaffn. Oc ieg holder saare / at
480 Gud vaar derfaare kier at hannem / oc tog
hannem bort saa gaat som vdi sine Barndoms
485 Aar / at hand er hensoffuet sactmodeligen
vdi HERren / strax der effter den niende [S. Christofer Friisis Affgang.]
Dag Martij / vdi dette samme Aar. At
490 om hannem maa siges / det som staar vdi
Visheds Bogs 4. Capitel: Der som den

495

Rætferdige end døer for tilige / saa er hand

dog i Rolighed. Thi hand behager Gud

500 vel / oc er hannem kier. Oc hand bort tages

aff dette Liff iblant Syndere / oc bliffuer

henryct / at onskaff skal icke foruende hans

505

Forstand / oc ey falsk Lærdom besuige hans

Siel. Thi at onde Exempel forføre oc forderffue

510 det gode / oc den tilskyndende Lyst

foruende wskyldige Hierter. Hand er

snart bleffuen fuldkommen / oc haffuer opfyldt

515

mange Aar. Thi hans Siel behager

Gud / derfaare haftede hand met hannem

520 aff det onde Liff. etc.

Llgeruiss som Erlig oc Velbyrdig / salig [2. S. Frue Ingeb. Gylden. Lydighed
mod sine forældre.]

525 Frue Ingeborg beuiste sig mod Gud Almectigste

sin himmelske Fader / vdi tilbørlig

Gudfryctighed / saa beuiste hun sig vdi

530

retsindig lydighed mod sine kiere Forældre /

effter Guds hellige Bud oc Befalning.

535

Huorfaare hun haffuer icke aleniste vøren

Gud teckelig / men ocsaa forhuerffuet sig en

540 synderlig Gunst hoss sine kiere Forældre /

saa de maatte vel lide hende / oc vndte hende

alt gaat: Besynderlig hendes kiere Moder /

545

Erlig oc Velbyrdig salig Frue Anna Parsberg /

som haffde en synderlig Omhu

550 oc gaat Hiertelag til hende / at hun kunde

neppeligen affsee hende / som wi pleie at sige.

Saa at ligeruiss som de fuldes at met

555

Sind oc Hierte i denne Verden / saa ere de

paa en kaart tid ocsaa fuld hin anden aff

560 denne Verden / paa en tid om Aaret / saa at

dennem skilde ickun fire Dage imellem paa

Aars iamling. Thi salig Frue Anna døde

565

Anno Domini 1588. den 3. Dag Septembris / etc.

FRemdelis huad som salig Frue Ingeborgs [S. Frue Ingeb. Gyldenstierns kierlig
Omgengelse mod sin Hosbond.]

570

Omgengelse belanger / vdi it oc

tiue Aar / at hun haffuer leffuet met sin
575 kiere Hosbond / denne fromme / Erlige oc
Velbyrdige Mand Albret Friis / er det
580 huert Menniske vitterligt / som haffuer noget
omgaaets met dennem / at de leffuede
tilsammen vdi alsomstørst Kierlighed oc
585 Ensindighed. Oc der som intet andet Tegn
vaar her til / vidner nocksom / oc maa vel
590 skee for meget / denne gode Mands store
Sorg oc Hiertens Banghed / effter denne
hendis dødelige Affgang. Gud Almectigste
595 trøste hannem met sine kiere Moderløse
Børn / met en krafftig oc god Husualelse i
600 deris Hierter. Skilssmyss er haard / pleier
mand at sige / ia mest vdi saadane bedrøffuelige
Fald / som her er for Haanden / som
605 de best vide der saadant haffue forsøgt.
GVd giffue huer Danequinde sin
610 Naade / saa at beuise sig vdi sand wforfalsket

Kierlighed oc varafftig Lydighed mod

615 sin Hosbond / som denne salige Frue gaff

nocksom Exempel oc Efftersyn / for alle erlige

Danequinder. Da skulde det gaa meget

620

bedre til / end det nu giør paa mange

Stæder. Thi der bygger oc boer io Gud

625 met sin Velsignelse / der som Ectefolck leffue

vdi god Endrectighed: Oc tuert imod /

der som Mand oc Quinde drage icke met

630

en Line / men hun vil fra Byen / naar hand

vil til Byen / som det Danske Orosprog

635 liuder / oc icke kiender Manden for sit Hoffuit /

som Apostelen befaler / der boer oc bygger

Wsamdirectigheds Aand / oc følger

640

Wlycke effter paa det siste.

Vdi dette salige Frue Ingeborgs Ecteskaff / [4. S. Frue Ingeb. Gyldenstierns flid /
at optucte sine Børn]

645

haffuer Gud iblant andre sine gode

Gaffuer / velsignet hende met tretan deilige

Børn / iblant huilcke leffue endnu / som
ere her til Stæde / siu smucke vnge oc vel optuctede

655 Jomfruer. Om huilcke allesammen

er it meget gaat Haab / om de ellers

bliffue ved deris kiere fromme salige Moders

660

Lærdom / oc følge hendis fodspor. Thi

hun met all flid lagde vind paa / at de kunde

665 retsindelligen optuctes / i Guds fryct / oc alle

dydelige oc Dueligheds Øffuelser. At lige

som hun vaar selff tilholden aff vngdomen /

670

saa forgette hun icke helder selff at holde sine

Børn vnder Affue gode Idret: Huor

675 til hun gaff dennem ocsaa selff it gaat daglig

Efftersyn. Thi det er ickun / at opbygge

met den ene / oc nedbryde met den anden

680

Haand / at met Munden formane Vngdomen /

oc intet gaat lade dem see vdi Leffnet / at effterfølge.

685 DEt samme / som salig Frue Ingeborg

Gyldenstiern beuiste mod sine Børn vdi

690 forne maade / det loed hun ocsaa betee mod

sine Tiunde / at hun icke maatte lide / at

de omgickes met nogen Lætferdighed / men

695

holt dem til Tuct oc Arbeid / oc der hoss søgte

deris Gaffn Beste / naar Orsagen sig

700 begaff. Saa at hun haffuer førdret mange

aff sine Tienist Folck / at de ere bleffne

vel forseet / oc kommen til skamløss Nering

705

oc Biering.

Hvilcket vaar faare vel betenckt aff [5. S. Frue Ingeb. Gyldenstierns fromhed
mod sine Tiunde]

710

hende / oc bør ocsaa at betenckes aff andre i

lige maader. Thi mand skal icke haffue

715 Tiunde oc Tienist Folck vdi sit Brød / som

wmælinde Bæst / at opslæbe dennem / oc

i ingen maade at ramne deris Tarff oc Beste.

720

Vel maa mand sette dem til Gierning

oc Straffe dem for deris Wlempe / naar

725 den findes / men mand skal ocsaa haffue

Tancke paa / at forfremme dem / oc skilie

730 sig vel aff met dennem / effter som Leligheden

sig best begiffue kand / oc S. Poffuel

til de Epheser Cap. 6. oss der til formaner /

735

sigendis: Oc i Herrer giører det

samme mod eders Tienere / oc lader eders

740 Trusel: Oc vider / at deris HErre er ocHimmelen /

oc der er hoss hannem ingen

Persons Anseelse.

745

HVad som videre / denne fromme oc [6. S. Frue Ingeborg Gyldenstierns
Omgengelse met gaat folck]

salige Frues / Frue Ingeborg Gyldenstierns

750

Omgengelse met huert erligt Menniske /

som hun haffde at handle oc vandle

755 met / er anrørendis / er det vitterligt / at hun

som en goder oc forstandiger Frue / holt sig

Christeligen oc vel mod alle. Thi hun vaar

760

ingen mand for god. Hoffmodighed vaar

langt fra hende. Aluorlighed foer hun met /

765 oc maatte icke lide Lætferdighed / eller dem

som haffde Bagtalendis oc Squalders

770 Tunger / at fare met. Huad som hun loffuede /

det vaar ickun Ja oc Ney. Oc det er en

saare lofflig' Ting vdi ypperlige Personer /

775

at fattigt Folck maa tryggeligen forlade sig

paa dennem / at de icke loffue oc suere dem

780 it / naar de høre paa / oc siden paa deris

Bag / vide dem intet Vilie / oc komme icke

ihu / det som de loffue oc tilsige gaat Folck /

785

met Haand oc Mund. Hun loed en huer

bliffue for sig / oc varede paa sit eget. Hun

790 ryctede icke for meget om sin Naaboes Bedriff /

men tog vel vare paa det / som hende

kom selff ved. Oc det varede hun paa / som

795

en tro Hussholderske oc en retsindig Hussraadig

Quinde. Oc vaar vel at ynske /

800 at en huer erlig Mand haffde saadane en

tryg oc fast Stalbroder / som den hellige

Apostel Paulus omtaler til Titum vdi det

805

andet Capitel / sigendis: Vnge Quinder

skulle være tuctige / elske deris Mend oc deris

810

Børn / oc være Høffuiske / Kyske / Hussraadige /

etc.

815 MEt saadane Hussraadige Quinde

Personer ophygges Huset / som Salomon

siger vdi sin Ordsprogs Bogs Cap.

820

14. Ved vise Quinder bygges Huset / men

en Daarlig / bryder det sønder ved sin Gierning.

825 Derfaare ligner Daud vdi den 128.

Psalme / duelig Quinde / ved it fructsommeligt

Vintræ / som spræder sig trint omkring

830

sin Hosbondes Huss. Salig er den

Mand / som frycter HERren: thi see / saa

835 bliffuer hand velsignet aff HERren. etc.

SAadant siges denne Erlige oc Velbyrdige

Frue / salig Frue Ingeborg / til en

840

lofflig Amindelse / at hun haffuer fryctet

Gud i Himmelen / været sine kiere Forældre

lydig / elskt oc æret sin kiere Hosbond / vel
optuctet sine vnge effterladte Børn / holdet
850 sig vel mod sine Tiunde / ia mod huert
Christet Menniske / som hun haffde at omgaaes
met / saa ingen met rette kand sige
855 hende andet effter / end det som Christeligt
oc erligt er.
860 DEtte maa oc skal en huer aff oss ynske
aff Gud Almectigste / oc tracte der effter
met gantske flid vdi sin Velmagt. Thi det
865 gamle Ordsprog er io sandt / det som siges /
at mand haffuer icke andet / end it Ord / effter
870 sig. Det er / naar wi ere døde / da bliffuer
vel all Verden tilbage effter oss / alene at vore
Kyndinge vide at sige aff oss: Til det beste /
875 om wi haffue skicket oss ilde. Thi Ryctet
følger Manden til Herbere. Lycksalig er
880 den / som it gaat følger. Thi Salomon siger
vdi sin Predickeris Bogs 7. Capitel: It

885 gaat Rycte er bedre end god Salue. Det
er / ligeruiss som en dyrebaar Salue oc Olie /
haffuer denne Natur met sig / at hendis
890 Velluctenhed spreder sig videligen vd / oc
vederqueger dem / som den kommer til / at de
895 rose oc prise den: Saa er det lige saa met
it gaat Rycte / oc met den / som det kommer
fra. etc.

900 HEr indtil haffue wi hørd de første
tuende Stycker / som bleffue faaregiffne

905 om salige Frue Ingeborgs Affkomst oc

hendis Leffnets Omgengelse: Nu følger [III. S. Frue Ingeb. Gyldenstierns
Christelige Endeligt.]

910 det tredie om hendis Christelige Affgang

oc Henferd fra denne Verden / hiem til det

euige Liff oc Salighed.

915

1. Det som vi ikke har gjort, kan vi ikke sige er vores.

Kilde

920 Vedel, Anders Sørensen: Om menneskelige Livs Korthed etc. Prædiken ved Ingeborg Gyldenstiernes
begravelse, Ribben: Brun, Hans (1592)

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Begravelsestale, Ligprædiken, Mindetale, Prædiken, Prædikener fra 1500-tallet

925

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/anders-sorensen-vedels-ligpraediken-over-ingeborg-christoffersdatter-gyldenstjerne>

930

935

940

945

950

955

960